

อถกทิวส์ ทิสวาลีน ภิภุ “สตุถารํ ปสฺสิสฺสามาติ เซตวนํ อาคนฺตฺวา สตุถารํ วณฺทิตฺวา อสฺติตฺมหาเถโร ทิสฺวา  
วิหารจาริกํ จรณฺตา จกฺขฺปาเลตฺตเถรสฺส วสนฺภูจฺฉานํ ปตฺวา “อิทฺปิ ปสฺสิสฺสามาติ สายํ ตทภิกฺขฺวา อเหตุํ ๑

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ.ภิภุ ท. ผู้อยู่ในทิศโดยปกติ มาแล้ว สู่พระวิหารชื่อว่าเซตวัน (ด้วยอันคิด) ว่า “(อ.เรา ท.) จักเฝ้า  
ซึ่งพระศาสดา” ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระผู้ใหญ่แปดสิบ ท. เทียวไปอยู่ สู่ที่จาริกในวิหาร  
ถึงแล้ว ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ของพระเถระชื่อว่าจักขุบาล เป็นผู้มีหน้าเฉพาะต่อที่นั้น ได้เป็นแล้ว ในเวลาเย็น (ด้วยอันคิด) ว่า  
“(อ.เรา ท.) จักเห็น (ซึ่งที่เป็นที่อยู่) แม่นั” ดังนี้ ๑

ตสฺมี ขณฺเฒ มหาเมโสม อญฺจุทฺติ ๑

ในขณะนั้น อ.เมฆใหญ่ ตั้งขึ้นแล้ว ๑

เต “อิทานิ สายณฺจ, เมโสม จ อญฺจุทฺติ, ปาโถว อาคนฺตฺวา ปสฺสิสฺสามาติ นินฺตฺตีสฺสุ ๑

(อ.ภิภุ ท.) เหล่านั้น (คิดแล้ว) ว่า “อ.กาลนี้ เป็นเวลาเย็น (ย่อมเป็น) ด้วย อ.เมฆ ตั้งขึ้นแล้วด้วย, (อ.เรา ท.) มาแล้ว  
จักเห็น ในเวลาเช้าเทียว” ดังนี้ กลับแล้ว ๑

เทโว ปจฺมยาเม วสฺสิตฺวา มชฺฌิมยาเม วิคฺโต ๑

อ.ฝน ตกแล้ว ในยามที่หนึ่ง ไปปราศแล้ว ในยามอันมีในท่ามกลาง ๑

เถโร อารทฺธวิริโย อาจิณฺณจกฺกมโน; ตสฺมา ปจฺจิมยาเม จกฺกมนํ โอตฺริ ๑

อ.พระเถระ เป็นผู้มีสมาธิเพียรอันปรารถนาแล้ว เป็นผู้มีการจงกรมอันประพฤติดีแล้ว (ย่อมเป็น), เพราะเหตุนี้ (อ.พระ  
เถระ) ข้ามลงแล้ว สู่ที่เป็นที่จงกรม ในยามอันมีในภายหลัง ๑

ตทา ปน นวญฺจาย ภูมียา พฺหุ อินฺทโคปกา อญฺจุทฺติสฺสุ ๑

ก็ ในกาลนั้น อ.แมลงค่อมทอง ท. มาก ตั้งขึ้นแล้ว บนภาคพื้น อันอันฝนตกแล้วใหม่ ๑

เต เถโร จกฺกมนฺเต, เยภฺยุเยน วิปฺชฺชิสฺสุ ๑

(อ.แมลงค่อมทอง ท.) เหล่านั้น, ครั้นเมื่อพระเถระ จงกรมอยู่, วิบัติแล้ว โดยมาก ๑

อนฺเตวาลิกา เถรสฺส จกฺกมนฺนฺจฺฉานํ กาลสฺสเว น สมฺมชฺชิสฺสุ ๑

อ.อันเตวาลิก ท. ไม่กวาดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่จงกรม ของพระเถระ ต่อกาลนั้นเทียว ๑

อิตฺเร ภิภุ “เถรสฺส วสนฺภูจฺฉานํ ปสฺสิสฺสามาติ อาคนฺตฺวา จกฺกเมน ปาณเก ทิสฺวา “โก อิมสฺมี จกฺกมตฺติติ ปุจฺฉิสฺสุ  
๑

อ.ภิภุ ท. เหล่าออกนี้ มาแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า “(อ.เรา ท.) จักดู ซึ่งที่เป็นที่อยู่ ของพระเถระ” ดังนี้ เห็นแล้ว ซึ่งสัตว์ตัว  
มีลมปราณ ท. ในที่เป็นที่จงกรม ถ้ามแล้ว ว่า “อ.ใคร ย่อมจงกรม (ในที่) นี้” ดังนี้ ๑

“อมหากัมโป อุมพชฌาโย ภนเตติ ฯ”

(อ.อันทวาสิก ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.พระอุปัชฌาย์ ของกระผม ท. (ย่อมจงกรม ในที่นี้)” ดังนี้ ฯ

เต อชฌายีสํ “ปัสสธ สมนสฺส กมฺมํ; สจฺจชุกาเล นิปฺชชิตฺวา นิทฺทายนฺโต กิณฺจิ อกฺตฺวา, อิทานิ จกฺขุวิกัลกาเล ‘จกฺกมามีติ’ เอตฺตเก ปาณเ มาเรสิ; ‘อตุถํ กริสฺสามีติ’ อนตฺถํ อกริตี ฯ”

(อ.ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ยกโทษแล้ว ว่า “(อ.ท่าน ท.) จงดุ ซึ่งกรรม ของสมณะ, (อ.สมณะ นั้น) นอนประพาศหลับอยู่แล้ว ในกาลแห่งตนเป็นไปกับด้วยจักขุ ไม่กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) อะไร ๆ ยังสัตว์ตัวมีลมปราณ ท. ตัวมีประมาณเท่านี้ ให้ตายแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า ‘(อ.เรา) จะจงกรม’ ดังนี้ ในกาลแห่งตนมีจักขุอันวิกล ในกาลนี้, (อ.สมณะ นั้น) ได้กระทำแล้ว (ซึ่งกรรม) อันมิใช่ประโยชน์ (ด้วยอันคิด) ว่า ‘(อ.เรา) จักกระทำ ซึ่งประโยชน์ ดังนี้” ดังนี้ ฯ

อถ เต คนฺตฺวา ตถาคตสฺส อาโรเจสุ “ภนเต จกฺขุปาลตฺเถโร ‘จกฺกมามีติ’ พหุ ปาณเ มาเรสีติ ฯ”

ครั้งนั้น (อ.ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระตถาคต ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระเถระชื่อว่าจักขุปาล ยังสัตว์ตัวมีลมปราณ ท. มาก ให้ตายแล้ว (ด้วยอันคิด) ว่า ‘(อ.เรา) จะจงกรม’ ดังนี้” ดังนี้ ฯ

“กิ ปน โส ตุมฺहेหิ มาเรโถ ทิณฺโณติ ฯ”

(อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า “กิ (อ.จักขุปาล) นั้น (ยังสัตว์ตัวมีลมปราณ ท.) ให้ตายอยู่ อันเธอ ท. เห็นแล้ว หรือ” ดังนี้ ฯ

“น (P19) ทิณฺโณ ภาณเตติ ฯ”

(อ.ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ.พระเถระชื่อว่าจักขุปาลนั้น ยังสัตว์ตัวมีลมปราณ ท. ให้ตายอยู่ อันข้าพระองค์ ท.) ไม่เห็นแล้ว” ดังนี้ ฯ

“ยถา ตุมฺहे ตํ น ปัสสธ; ตถา โสปี เต ปาณเ น ปัสสตี, ชีณาสวานํ มรณเจตนา นาม นตฺถิ ภิกฺขเวติ ฯ”

(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า “อ.เธอ ท. ย่อมไม่เห็น (ซึ่งจักขุปาล) นั้น ฉันทันนั้นเทียว, (อ.จักขุปาล) แม่นั้น ย่อมไม่เห็น ซึ่งสัตว์ตัวมีลมปราณ ท. เหล่านั้น ฉันทัน, ตุก่อนภิกษุ ท. ชื่อ อ.เจตนาเป็นเหตุตาย แห่งพระชีณาสพ ท. ย่อมไม่มี” ดังนี้ ฯ

“ภนเต อรหตฺตสฺส อุนิสฺสเย สตี, กสฺมา อนฺโธ ชาโตติ ฯ”

(อ.ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นเมื่อธรรมอันเป็นอุปนิสัย แห่งพระอรหัต มีอยู่, (อ.พระเถระชื่อว่าจักขุปาล นั้น) เป็นคนบอด เกิดแล้ว เพราะเหตุไร” ดังนี้ ฯ

“อตฺตนา กตกมฺมวเสน ภิกฺขเวติ ฯ”

(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า “ตุก่อนภิกษุ ท. (อ.จักขุปาล นั้น เป็นคนบอด เกิดแล้ว) ด้วยอำนาจแห่งกรรมอันตนกระทำแล้ว” ดังนี้ ฯ

“ก็ ปน ฆนเต เตน กตุนติ ฯ

(อ.ภิกษุ ท. ทูลถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ (อ.กรรม) อะไร (อันพระเถระชื่อว่าจักขุบาล) นั้น กระทำแล้ว” ดังนี้ ฯ

“เตนहि ภิกขเว สุณาท:

(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนภิกษุ ท. ถ้าอย่างนั้น (อ.เธอ ท.) จงฟัง :-

อดีตเต พาราณลียํ พาราณสีราเช รชฺชํ กาเรนเต, เอโก เวชฺโซ คามนิคมะ จริตฺวา เวชฺชกมมํ กโรนฺโต เอกํ จกฺขุ ทฺวพฺพลํ อิตฺถิ ทิสฺวา ปุจฺฉิ “กิณฺเต อฆาสฺกนฺติ ฯ

ในกาลอันเป็นไปล่วงแล้ว ครั้นเมื่อพระราชผู้เป็นใหญ่ในพระนครชื่อว่าพาราณสี (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราช ในพระนครชื่อว่าพาราณสี, อ.หมอ คนหนึ่ง เทียวไปแล้ว ในบ้านและนิคม กระทำอยู่ ซึ่งเวชกรรม เห็นแล้ว ซึ่งหญิง ผู้มีจักขุกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว คนหนึ่ง ถามแล้ว ว่า “อ.ความทุกข์มิใช่ความไม่สำราญ อะไร (มีอยู่) แก่เธอ” ดังนี้ ฯ

“อกุชีหิ น ปสฺสามีติ ฯ

(อ.หญิง นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “(อ.ดิฉัน) ย่อมไม่เห็น ด้วยนัยน์ตา ท.” ดังนี้ ฯ

“เภสชฺชนเต ภริยํสามีติ ฯ

(อ.หมอ นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “(อ.เรา) จักกระทำ ซึ่งยา แก่เธอ” ดังนี้ ฯ

“กโรหิ สามีติ ฯ

(อ.หญิง นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่นาย (อ.ท่าน) จงกระทำ” ดังนี้ ฯ

“ก็ เม ทสฺสสึติ ฯ

(อ.หมอ นั้น ถามแล้ว) ว่า “(อ.เธอ) จักให้ ซึ่งอะไร แก่เรา” ดังนี้ ฯ

“สเจ เม อกุชีนิ ปากติกานิ กาตุํ สกฺขิสฺสลิ, อหฺนเต สหฺริ ปุตุตฺติตาหิ ทาสี ภวีสฺสามีติ ฯ

(อ.หญิง นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ถ้าว่า (อ.ท่าน) จักอาจ เพื่อบำบัดกระทำ ซึ่งนัยน์ตา ท. ของดิฉัน ให้เป็นอวัยวะตั้งอยู่โดยปกติ ไชรั, อ.ดิฉัน กับ ด้วยบุตรและธิดา ท. เป็นทาสี ของท่าน จักเป็น” ดังนี้ ฯ

โส “สาธฺฐติ เภสชฺชํ สฺวิทฺธิ ฯ

(อ.หมอ) นั้น (รับพร้อมเฉพาะแล้ว) ว่า “อ.ดีละ” ดังนี้ จัดแจงแล้ว ซึ่งยา ฯ

เอกเภสชฺเชเนว อกุชีนิ ปากติกานิ อหฺลํ ฯ

อ.นัยน์ตา ท. เป็นอวัยวะตั้งอยู่โดยปกติ ด้วยยาขนานเดียวนั้นเทียว ได้เป็นแล้ว ฯ

สา จินตลิตี “อหฺ เอตลฺส ‘สฺปฺตฺตฺตฺตฺตา ทาสี ภวิสฺสามิตี ปฏฺชานี, น โข ปน มํ สณฺเณน สมฺมาจิสฺสตี, วณฺเจสฺสามิ นนฺติ ฯ”

(อ.หญิง) นั้น คิดแล้ว ว่า “อ.เรา ปฏิญญาแล้ว (แก่มอ) นั้น ว่า ‘(อ.เรา) ผู้เป็นไปกับด้วยบุตรและธิดา เป็นทาสี จักเป็น’ ดังนี้, แต่ว่า (อ.มอ นั้น) จักประพตฺตฺรื่องเรียก ซึ่งเรา ด้วยคำอันอ่อนหวาน หามิได้แล, (อ.เรา) จักลง (ซึ่งมอ) นั้น” ดังนี้ ฯ

สา เวชฺเฌนาคณฺตฺวา “กิตฺติสํ ภทฺเทติ ปุณฺณํ, “ปฺพเพ เม อภฺชิโน โลกํ รุชฺชิสฺส, อิทานิ อติเรกตฺรํ รุชฺชนฺตฺติติ อาห ฯ”

(อ.หญิง) นั้น ผู้อันหมอมมาแล้ว ถามแล้ว ว่า “ดูก่อนนางผู้เจริญ (อ.คู่แห่งนัยน์ตา) เป็นเช่นไร (ย่อมเป็น)” ดังนี้ กล่าวแล้วว่า “ในกาลก่อน อ.นัยน์ตา ท. ของดิฉัน เสียดแทงแล้ว หน้อยหนึ่ง, ในกาลนี้ (อ.นัยน์ตา ท.) ย่อมเสียดแทง ยิ่งเกินกว่า” ดังนี้ ฯ

เวชฺโซ “อโย มํ วณฺเจตฺวา กิณฺจิ อทาตุกามา, น เม เอตาย ทินฺนาติยา อตุโถ, อิทานิ ตํ อนฺธํ ภริสฺสามิตี จินฺเตตฺวา เคหํ คณฺตฺวา ภริยาย ตมตฺถํ อาจิกฺขี ฯ”

อ.มอ คิดแล้ว ว่า “(อ.หญิง) นี้ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันลวง ซึ่งเรา แล้วจึงไม่ให้ (ซึ่งวัตถุ) อะไร ๆ (ย่อมเป็น), อ.ความต้องการ ด้วยคำจ้าง (อันหญิง) นั้น ให้แล้ว (มีอยู่) แก่เรา หามิได้, ในกาลนี้ (อ.เรา) จักกระทำ (ซึ่งหญิง) นั้น ให้เป็นคนบอด” ดังนี้ ไปแล้ว สู่เรือน บอกแล้ว ซึ่งเนื้อความ นั้น แก่ภรรยา ฯ

สา ตฺถนฺทึ อโหสิ ฯ

(อ.ภรรยา) นั้น เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ

โส เอกํ ฆาสฺสชฺชํ โยเชตฺวา ตสฺสา สนฺติกํ คณฺตฺวา “ภทฺเท อิมํ ฆาสฺสชฺชํ อณฺชาหิติ อณฺชาเปสิ ฯ”

(อ.มอ) นั้น ประกอบแล้ว ซึ่งยา ขนานหนึ่ง ไปแล้ว สู่สำนัก (ของหญิง) นั้น (กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนนางผู้เจริญ (อ.เธอ) จงหยอด ซึ่งยา นี้” ดังนี้ (ยังหญิง นั้น) ให้หยอดแล้ว ฯ

เทว อภฺชิโน ทิปฺปสิขา วีย วิชฺฌายีสฺสุ ฯ

อ.นัยน์ตา ท. สอง ดับแล้ว ราวกะ อ.เปลวแห่งประทีป (ดับอยู่) ฯ

โส เวชฺโซ จกฺขุปาโล อโหสิ ฯ

อ.มอ นั้น เป็นจักษุบาล ได้เป็นแล้ว” (ดังนี้) ฯ